Naum A. Narțov – primul profesor universitar și doctor (habilitat) în domeniul istoriei din Moldova sovietică

Demir DRAGNEV, Ion Valer XENOFONTOV

Naum Arianovici Narțov urma să fie un reprezentant de vază al istoriografiei sovietice din RSS Moldovenească. Cu un trecut „călit" în travaliul științei sovietice, lustruit în cel de-al Doilea Război Mondial, în anul 1946, era unicul profesor universitar și doctor (habilitat) în domeniul istoriei din Moldova sovietică. Totuși cariera acestuia avea să fie rapid mușamalizată și compromisă, în mare parte reieșind de campanile ideologice staliniste de epocă și a „descoperirii" faptului că „regele este gol", însă nici factorul subiectiv n-a eclipsat din scenariul acestui aventurier de epocă.

N.A. Narțov s-a născut la 16 octombrie 1894 în satul Berezovka, județul Balta, Podolia, „într-o famile săracă de evrei". În orașul Balta a absolvit studiile medii și cele învățătorești. A participat la „războiul imperialist", iar în timpul Războiului civil din Rusia a fost organizator și comandant al grupurilor de propagandiști împotriva rușilor albi. Între 1918 și 1934 a fost inclus și exclus din rândurile Partidului Comunist de trei ori.

Spiritul timpului și a spațiului aventurier – de genul „Mișa Iaponcik", Ostap Bender din „12 scaune" de Ilf și Petrov, „falsul lui Filchinson", se pare, a devenit o marcă identitară, care a penetrat și zona „elitist intelectuală" de sorginte sovietică.

Până în anul 1930, a desfășurat o „activitate pedagogică și științifică" la Balta și Ananiev. În anii 1936-1940, a absolvit cu mențiune Institutul Pedagogic de Stat „T. Șevcenko", specialitatea *Istorie*, la Secția cu frecvență redusă, a activat în cadrul acestei instituții și la Institutul de Cercetări Științifice în domeniul Istoriei, Economiei, Limbii și Literaturii, sub egida Sovietului Comisarilor Norodnici din RASS Moldovenească. În 1937, Naum A. Narțov a încercat să convingă Academia de Științe a URSS despre necesitatea elaborării unei istorii a Moldovei. Epurările staliniste au întrerupt realizarea acestui proiect, însuși N. Narțov era cât pe ce să fie considerat „naționalist" și „spion sovietic".

Institutul de Cercetări Științifice în domeniul Istoriei, Economiei, Limbii și Literaturii a fost evacuat, în 1941, în or. Buguruslan, regiunea Orenburg

(RFSS Rusă), iar în octombrie 1944 a revenit la Chișinău. În anii 1941-1945, N.A. Narțov a activat în evacuare, în orașul Taşkent. În 1944, a susținut teza de doctor (habilitat) în istorie, cu titlul „Destinele istorice ale Basarabiei și Moldovei", în cadrul Universității de Stat a Asiei Centrale, iar peste un an i s-a acordat titlul de profesor.

Era o performanță unică pentru un fost student de la secția cu frecvență redusă a Institutului Pedagogic Moldovenesc din Tiraspol, ca doar după patru ani de zile de la absolvire, în condițiile acerbe ale celui de-al Doilea Război Mondial, să devină doctor (habilitat) în științe, fără a parcurge calea de candidat în științe, și să devină profesor universitar, fără să fi trecut prin treapta de conferențiar (docent). Abilitățile personale de a convinge, de a se impune și de a demonstra tuturor că este „cel mai bun dintre toți" se pare că i-ar fi asigurat un „viitor luminos" în statul sovietic.